

Kulttuurisen seniori- ja vanhustyön kokemuksia, käytäntöjä ja toimintamalleja

Anna-Mari Rosenlöf

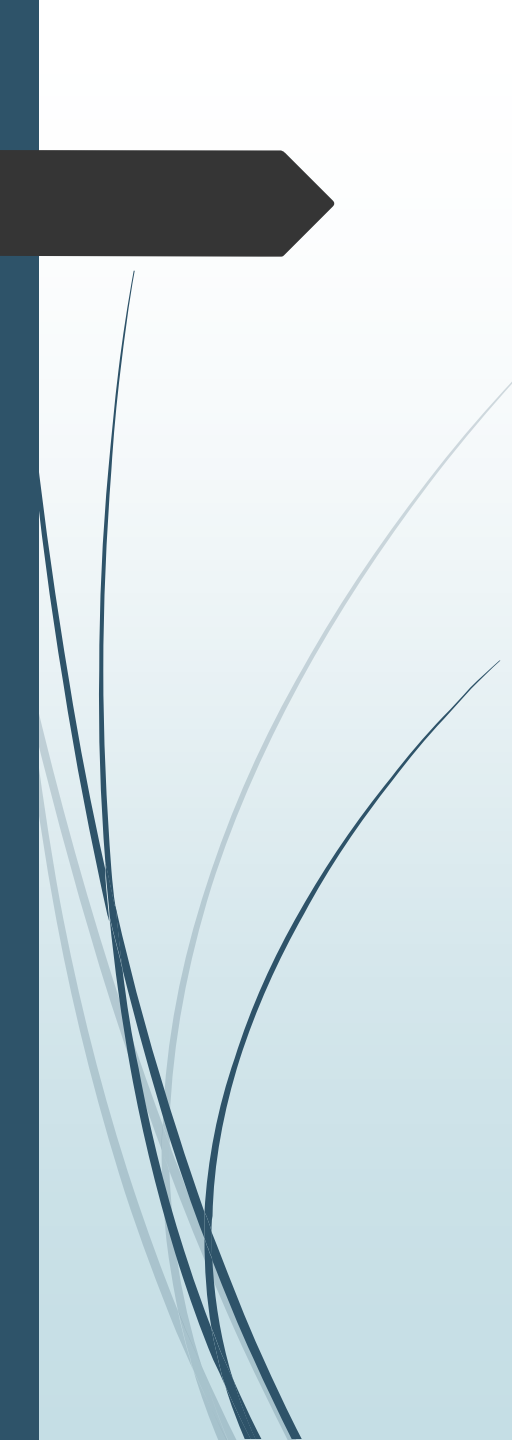
Drama Connecting People, Helsinki 10.6.2015

Nykytilanne – arvoja ja politiikkaa?

- Uuden hallituskauden kärkihankkeena on PARANTAA TAITEEN JA KULTTUURIN SAAVUTETTAVUUTTA:
- "Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta vahvistetaan lasten ja nuorten luovuutta. Lisätään taiteen perusopetusta ja kulttuuritoimintaa. Tunnistetaan kulttuurin hyvinvointimahdollisuudet aiempaa paremmin. Tuodaan kulttuuri lähemmäs jokaista suomalaista edistämällä julkisissa tiloissa ja laitoksissa esillä olevaa taidetta.
—
Parannetaan epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuutta taiteenalakohtaisesti maan eri osissa.
—
Laajennetaan prosenttitaiteen periaatetta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi.”
- Juha Sipilän Ratkaisujen Suomi -hallitusohjelma 27.5.2015
http://vnk.fi/documents/10184/1427398/Hallitusohjelma_27052015.pdf/75d94d8d-15c9-405a-8a9b-eca4987b635e

Taiku-ohjelman perintö?

- Kolme Taide ja hyvinvointi –länintaiteilijaa Taiteen edistämiskeskuksessa:
- Pauliina Lapio, Keski-Suomi,
<http://www.taike.fi/fi/web/keski-suomi/pauliina-lapio-kulttuurin-hyvinvointi4>
- Kirsi Lajunen, Kaakkois-Suomi ja Häme
<http://www.taike.fi/fi/web/kaakkois-suomi/kirsi-lajunen-taide-ja-hyvinvointi>
- Arttu Haapalainen, Pirkanmaa
<http://www.taike.fi/fi/web/pirkanmaa/arttu-haapalainen-taide-ja-hyvinvointi>
- Taiku-ohjelman loppuraportti: <http://stm.fi/julkaisu?pubid=10024/125920>
- Terveyttä kulttuurista –verkosto, liity Facebook-ryhmään: Terveyttä kulttuurista, ja Terveyttä kulttuurista ry:n jäseneksi, ilmoittaudu koordinaattori Merja Isotalolle: isotalo@sci.fi
- Innokylä Taiku-foorumi: <https://www.innokyla.fi/web/verkosto1195361>

Rakenteita ratkomassa -selvitys 2014, Kulttuurisen vanhustyön rahoitus Helsingissä - selvitys 2015

- **Millaisia hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja eri puolilla Suomea on syntynyt taiteen ammattilaisten työskentelystä vanhustyössä?**
- **Miten toiminta on jatkunut hankkeen tai kokeilujakson jälkeen?**
- perustuu haastatteluihin (N=140) ja kirjalliseen aineistoon
- selvityksen rahoittajat: Hämeen ely-keskus Manner-Suomen ESR-ohjelmasta, Turun kaupunki ja Taiteen edistämiskeskus

Keskeisiä käsitteitä

- **kulttuurisessa vanhustyössä** taide, luovuus ja kulttuuri tuodaan eri tavoin osaksi vanhustyötä ja sen kehittämistä
- **kulttuurihyvinvointi** = kulttuuri ja sen hyvinvointia tukevat vaikutukset läpäisevät koko ihmisen elämänkaaren
- **VIESTINTÄ JA KÄSITEET:** soveltava taide, taiteen soveltava käyttö, osallistava taide, yhteisötaide, hyvinvointitaide, hoivataide, käytössä mukana taide, taidelähtöiset menetelmät, luova kuntoutus, taiteen saavutettavuus ja saatavuus...
- **VASTAKKAINASETTELU:** välineellinen taide, itseisarvoinen, vapaa taide

Ketkä ikäihmisten kulttuuripalveluita tuottavat?

Käytännön esimerkkejä

- taiteilijan ohjaamat ryhmät päivä- tai kerhotoiminnassa
- hoivamuusikko tai Tanssikummi muistisairaiden osastolla
- taiteilijaresidenssi palvelutalossa
- **vuorovaikutuskoulutus** tai **taidelähtöisten menetelmien koulutus** henkilökunnalle
- työyhteisön yhteisöllisyyden tukeminen luovin menetelmin muutostilanteissa, kuten siirryttäessä laitoshoidosta tehostettuun palveluasumiseen
- syrjäytymisvaarassa olevien ikäihmisten aktivoiminen mukaan ryhmätoimintaan
- ympäristön viihtyvyyden parantaminen yhteisötaiteellisella teoksella
- uusien yhteistyökumppanuuksien löytäminen, esim. palveluiden tuottaminen yhteistyössä kansalaisopiston, kunnan kulttuurilaitoksen, taideoppilaitoksen tai sosiaali- ja terveysalan yhdistyksen kanssa

Toiminnan vaikutuksia

- ikäihmisten rooli aktiivisina osallistujina on vahvistunut
- henkilökunta näkee asukkaat uudessa valossa ja on löytänyt heistä ja itsestään uudenlaisia voimavaroja
- keskustelevuus ja yhteisöllisyys työyhteisössä on lisääntynyt
- **ikäihmisten toimintakyky ja toimijuus on lisääntynyt**
- virkeät ja hyvätuliset asukkaat, hoitorutiinit ja yhteistyö sujuvat paremmin
- asukkaat ovat rauhoittuneet; vähemmän uni- ja rauhoittavia lääkkeitä
- keskustelu hoitotyön laadusta ja käytänteistä on herännyt, muutoksia arkirutiineissa ja työnkuviissa, työhyvinvoinnin lisääntyminen
- Ikäihminen on kokenut itsensä terveemmäksi = koetun terveyden parantuminen = hyvinvoinnin lisääntyminen
- **Onko kokemusperäinen tieto mitattavaa tietoa tärkeämpää?**

Selvitystyön tuloksia

- taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toiminta perustuu **yksittäisten henkilöiden aktiivisuuteen ja verkostoihin**
- **alueelliset erot** toiminnassa ja rakenteissa ovat huomattavia
- toiminta keskittyy suuriin kaupunkeihin
- vaikka projekteissa syntyy hyvää yhteistyötä ja toimintamalleja, **juurruttamiselle ei saada jatkorahoitusta**
- **rahoittajien asiantuntemus** ei aina riitä hyvien käytäntöjen ja toimijoiden tunnistamiseen
- **kestävä rahoituspohja** tulee sekä kulttuuri- että sosiaali- ja terveyssektorin yhteistyöstä
- hyviä toimintamalleja kulttuurisen vanhustyön toteuttamiseksi ja kehittämiseksi on syntynyt

Toimintamalleja:

- ▶ **OSAATTORI**
- ▶ Osallistava taidetoimintakoulutus hoitohenkilökunnalle

Anna-Mari Rosenlöf

Osallistava taidetoimintakoulutus hoitohenkilökunnalle

Kokemukset perustuvat erityisesti Osaattori-hankkeessa järjestettyihin hoivayksiköiden hoitohenkilökunnan ja esimiesten koulutuksiin, joita on ollut kehittämässä mm. taidepedagogi Satu Itkonen.

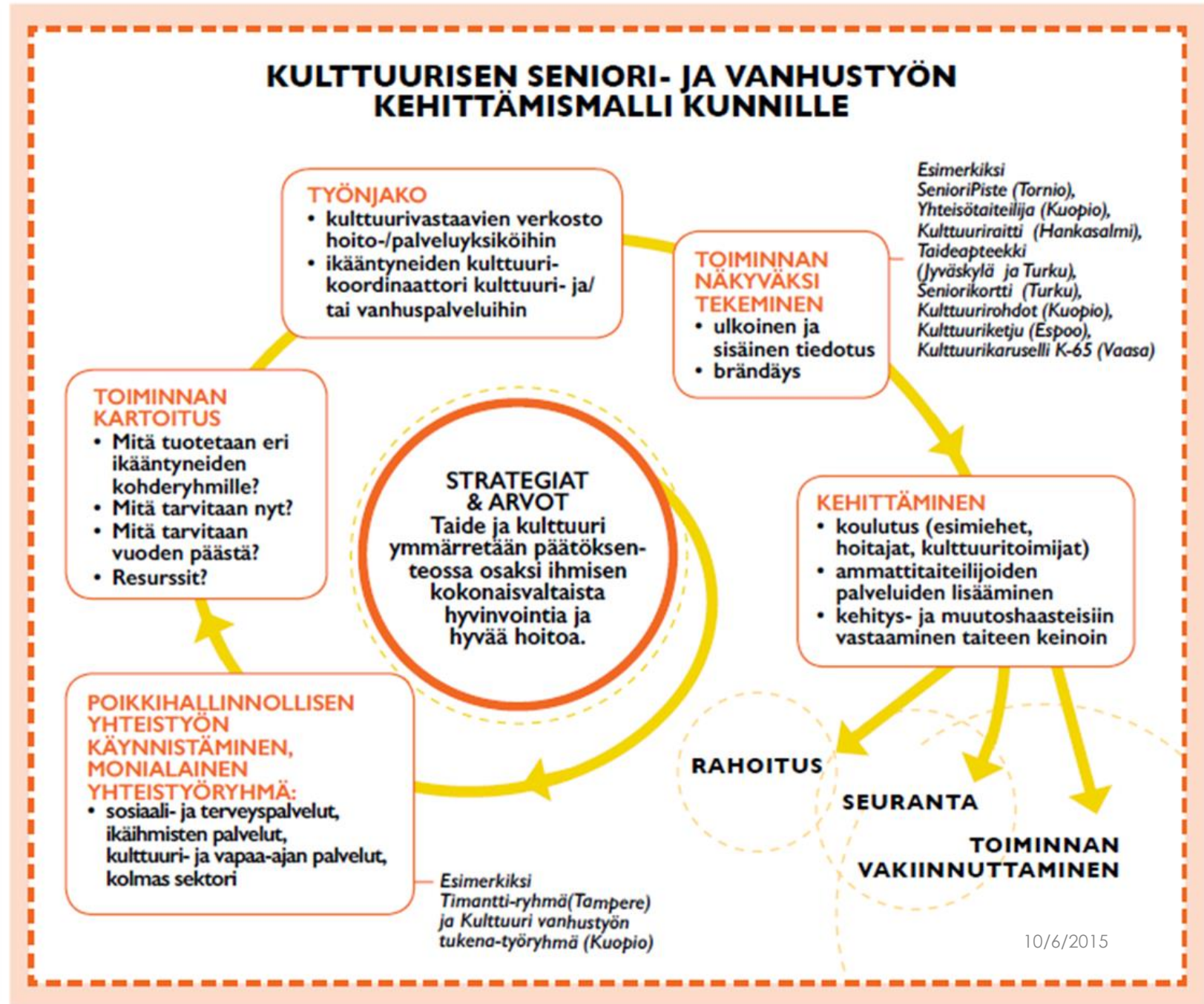

TÄRKEÄÄ:

- osastolta osallistuu koulutukseen vähintään kaksi henkilöä kerrallaan → mahdollistaa koulutuksen jälkeen opitun yhdessä soveltamisen, kehittämisen ja tiedon jakamisen muulle henkilökunnalle, koulutettu ei jää osastolla yksin
- esimies tukee koulutukseen osallistumista, sovittaa koulutukset osaksi työvuoroja ja tukee menetelmien käyttöönottoa ja soveltamista osastolla
- koulutuksen päätyttyä taiteilija pitää yllä opittua esim. vierailamalla osastolla kerran kuukaudessa
- koulutukset on hyvä saada osaksi sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilökunnan koulutusjärjestelmää, jolloin niihin sitoutuminen vahvistuu
- kolmivuorotyö ja sijaisten puute on huomioitava koulutussuunnittelussa

10/6/2015

► Kulttuurisen seniori- ja vanhustyön kehittämismalli kunnille

Taiteen ammattilaiset

- taiteilijoiden työnohjauksesta huolehditaan hankkeissa
- toiminnan laadukas dokumentointi on tärkeää ja siihen on hyvä varata resursseja: kuvat, videot ja tekstit kertovat ja vakuuttavat ulkopuolisille parhaiten, miten toiminta on vaikuttanut ikäihmisiin (lupa-asiat!)
- taiteilijoiden kannattaa rohkaistua etsimään yhteistyökumppaneiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä => aito moniammatillisuus ja kohderyhmän tuntemus, uudet rahoitusmahdollisuudet (RAY)
- henkilökunta mukaan toiminnan suunnitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa => asiakaslähtöisyys!
- vapaaehtoiset voimavarana: taiteilija ohjaa seniorivapaaehtoisia, jotka toimivat palvelutaloissa vertaisohjaajina

Tulevaisuuden haasteena...

- kotona asuvat ikäihmiset, ennaltaehkäisevä vanhustyö
- esimerkki kotona asuville ikäihmisille suunnatusta toiminnasta:
  - 1) sosiaali- ja terveystoimen järjestö (esim. paikallinen muistiyhdistys tai eläkeläisjärjestö) tiedottaa toiminnasta mahdollisille asiakkaille verkostojensa kautta
  - 2) tilat saadaan ilmaiseksi paikallisen nuorisoseuran, kyläyhdistyksen tai sosiaali- ja terveystoimen kautta
  - 3) toimintaan osallistuvien ryhmäläisten osallistumismaksut kattavat taideohjaajan kulut ja materiaalit

Lisätietoja:

- Rakenteita ratkomassa –selvitys on sähköisesti luettavissa:

<http://issuu.com/rakenteitaratkomassa>

ja

<http://www.taike.fi/fi/web/varsinais-suomi/julkaisut>

Anna-Mari Rosenlöf
FM, kulttuurihyvinvoinnin kehittäjä ja kouluttaja
am.rosenlof@gmail.com